

Сиромаштијата на децата во Северна Македонија - кон подобро разбирање на нејзината сложеност и повеќедимензионалност

unicef
for every child

FINANCE **THINK**
OUT OF THE BOX

hr

Бриф за политиките
бр. 53

Овој бриф за политиките препорачува институционализација на мерењето на повеќедимензионалната детска сиромаштија и вклучување на мерките за сиромаштија во релевантните стратегиски документи, приоритизација на политиките и плановите за намалување на нееднаквоста и таргетирање на најранливите деца, како и реформирање на образовниот процес со цел да овозможи секое дете да достигне соодветно ниво на образование.

ПРОБЛЕМ

UNICEF (2008)¹ открива дека 32,4% од децата живееја под прагот на сиромаштија во 2005 година, искусувајќи ранливост во различни области, како образование, здравје и честа употреба на детскиот труд. Според последните податоци на Државниот завод за статистика, детската сиромаштија во Северна Македонија изнесуваше 27,8% во 2019 година, додека домаќинствата со двајца родители и три и повеќе деца остануваат особено изложени на ризикот од сиромаштија (45,3%). Иако се намалува, детската сиромаштија во Северна Македонија сè уште е висока. Последните извештаи за земјата покажуваат дека сиромашните и социјално-исклучените деца, кои претежно

живеат во големи домаќинства и во руралните делови на неразвиените региони, имаат поголем ризик да останат изолирани, дополнително ранливи во ограничениот пристап до образование и здравствени услуги. Од нив, ромските деца се уште поранливи. Сепак, повеќедимензионалноста на детската сиромаштија сè уште не е истражена на ригорозен начин. Поради различноста во искусувањето и мерењето на сиромаштијата кај возрасните и кај децата, и недостигот од податоци за подобро разбирање на сиромаштијата кај децата, се поставува следното прашање: Каква е сегашната состојба со детската сиромаштија во различни области во Северна Македонија?

¹ United Nations International Children's Emergency Fund. (2008). Child Poverty Study.

ЦЕЛ

Овој бриф има за цел да ја објасни повеќедимензионалноста на детската сиромаштија во однос на различни демографски и географски показатели, да го претстави првиот индекс на повеќедимензионална детска сиромаштија во Северна Македонија и да ја прикаже неговата аналитичка и практична вредност.

МЕТОДОЛОГИЈА

Го користиме методот на Алкире и Фостер² со цел да развиеме два индекса за повеќедимензионална детска сиромаштија според групите на возраст (0-4 години и 5-17 години), користејќи секундарни податоци од Мултииндикаторското кластерско истражување (МИКС) 2018/2019 за Северна Македонија и за Ромските населби во Северна Македонија.³ Индексот на повеќедимензионална сиромаштија ги одразува инциденцата (процентот на сиромашни деца, Н) и интензитетот (просечниот процент на лишувања на сиромашните, А) на повеќедимензионалната

детска сиромаштија и се изразува како производ од двете (приспособен процент на сиромашни деца, М). Методот е флексибилен во дизајнирањето на индексите, овозможувајќи различни варијации на сетовите показатели, праговите и пондерите.⁴ Дополнително, овозможува податоците да бидат разгледувани според подгрупи и димензии. За да ги откриеме најчестите лишувања, како и најранливите групи деца во Северна Македонија, вршиме детална анализа на индексите, додека за да ги идентификуваме најважните фактори на ризик за повеќедимензионалната детска сиромаштија во Северна Македонија, користиме логистичка и тобит регресивна анализа.

² Видете Alkire, S., & Foster, J. (2011). Counting and multidimensional poverty measurement. *Journal of Public Economics*, 95(7), 476–487.

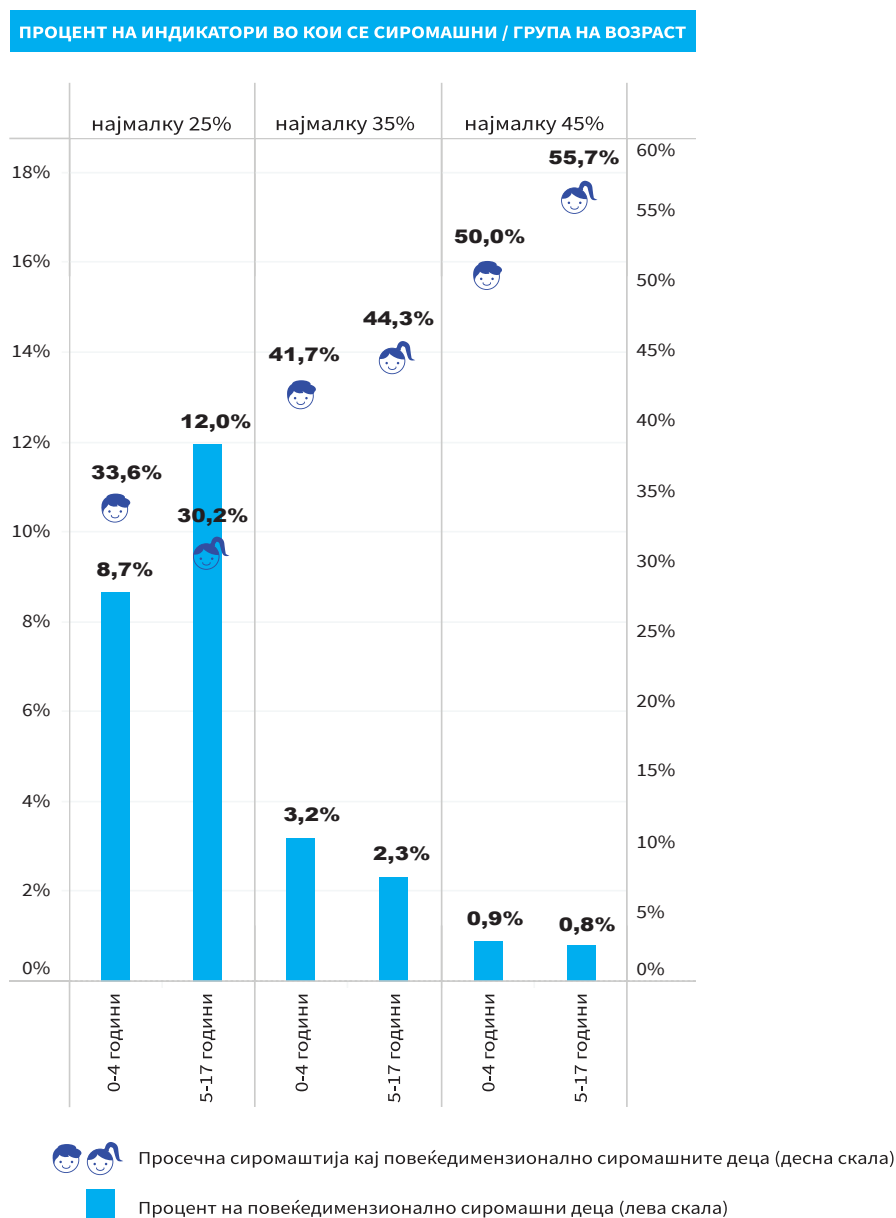
³ МИКС 2018/2019 за Северна Македонија и Ромските населби во Северна Македонија покрива различни аспекти од благосостојбата на децата вклучувајќи здравје, исхрана, пристап до вода и санитетски услови, развој на децата, образование, заштита на децата, пристап до информации и останато, што ја прави погодна за соодветна анализа на депривациите на децата.

⁴ Во овој бриф, секој показател добива еднаков пондер. Почетниот праг на сиромаштија е поставен на 25%, а дополнително ја проверуваме стабилноста на резултатите за различни прагови од 20% до 50%.

РЕЗУЛТАТИ - ЗАСТАПЕНОСТ И
ФАКТОРИ НА РИЗИК

Графиконот 1 ја прикажува застапеноста на сиромаштијата (H), интензитетот на сиромаштијата (A) - односно бројот на индикатори во кои детето е сиромашно, индексот на повеќедимензионална детска сиромаштија (M) за секоја група возраст. Прагот на сиромаштија (k) е помеѓу 25% и 45% на индикатори во кои детето е сиромашно, за да се идентификува како повеќедимензионално сиромашно. Значајни разлики помеѓу групите се забележуваат како што го зголемуваме прагот на сиромаштија. Имено, за $k \geq 25\%$, 11,96% од децата на возраст од 5 до 17 години и 8,67% од децата на возраст до 5 години се повеќедимензионално сиромашни. За $k \geq 35\%$, повозрасната група има поинтензивна, но и сиромаштија со помала зачестеност и сликата не се менува за повисоки броеви на k. Претходните движења укажуваат дека многу деца од помладата група се сиромашни во помал број области на лишување (помалку од 25%), а поинтензивна сиромаштија се јавува помеѓу повозрасните деца.

Графикон 1: Инциденца (H) и интензитет на сиромаштијата (A) според група на возраст за праг на сиромаштија од 25% до 45%

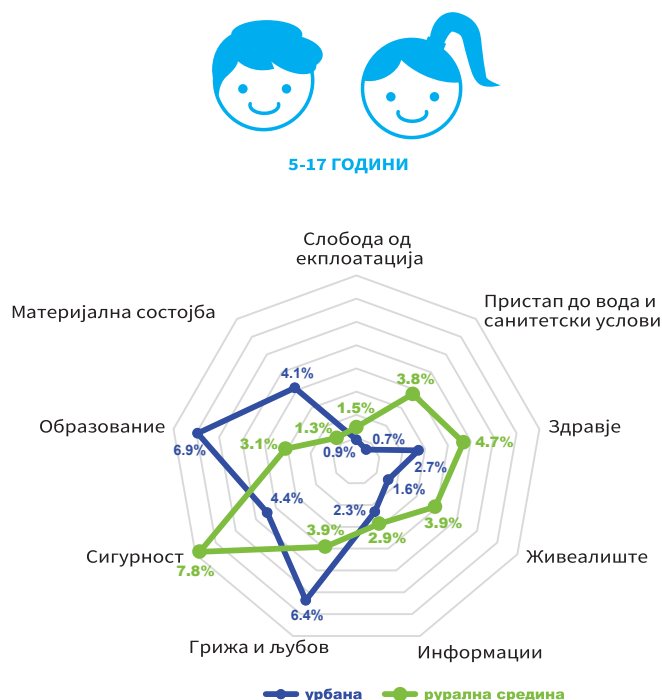
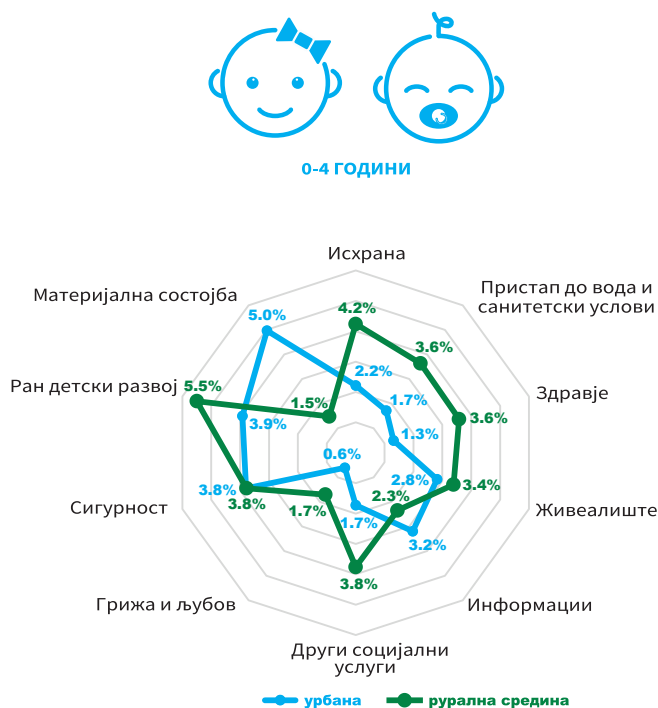

Извор: Пресметки на авторите засновани на MICS 2018-2019.

Значајни разлики помеѓу децата од руралните и урбаните средини можат да се забележат при анализирањето на цензорираниот процент на сиромашни деца за секоја димензија во рамките на секоја подгрупа (Графикон 2). Цензорираниот процент на сиромашни деца се однесува на оние деца кои се истовремено повеќедимензионално сиромашни и сиромашни во дадената димензија. Децата на возраст до 5 години во руралните средини имаат униформна дистрибуција на цензорираниот процент на сиромашни по димензија, каде седум димензии имаат цензориран процент на сиромашни деца од 3,4% до 5,5%. Од друга страна, сиромаштијата кај децата на возраст до 5 години во урбаните средини доминантно доаѓа од три димензии: сигурност, ран детски развој и материјална состојба. Кај постарите деца, покрај доминантната улога на димензијата сигурност, четири димензии (пристап до вода и санитетски услови, здравје, живеалиште и грижа и љубов) имаат повисок цензориран процент на сиромашни деца во руралните средини. Од друга страна, димензиите образование, грижа и љубов, сигурност и материјална состојба, формираат најголем дел од детската сиромаштија во урбаните средини.

Графикон 2: Цензориран процент на сиромашни деца по димензија, група на возраст и средина за $k \geq 25\%$

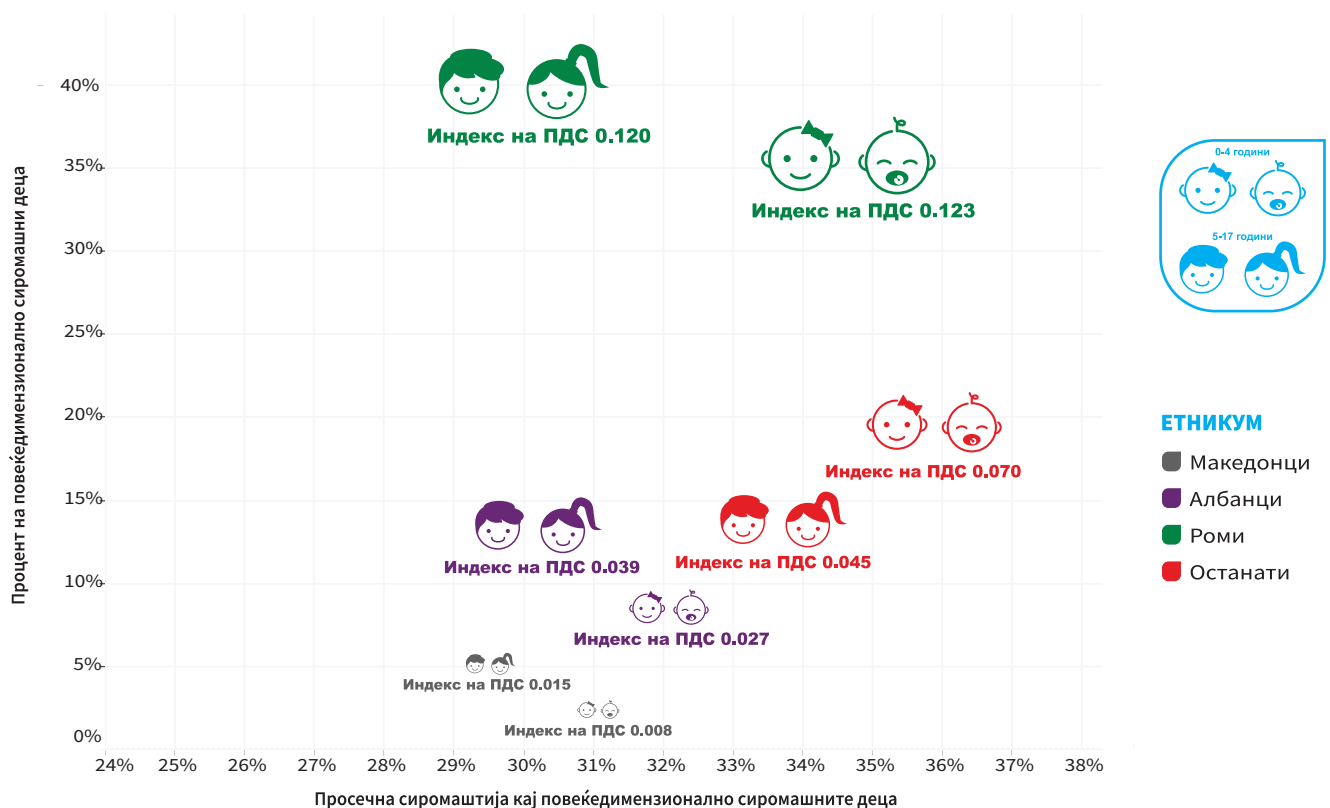
Забелешка: Цензориран процент на сиромашни деца – Процент на деца кои се повеќедимензионално сиромашни и истовремено сиромашни во дадената димензија.

Извор: Пресметки на авторите базирани на MICS 2018-2019.

Етничката поделба на децата открива значајни разлики. Графиконот 3 покажува дека секое трето ромско дете на возраст до 5 години е повеќедимензионално сиромашно, во просек сиромашно во третина од областите на лишување. Останатите етникуми искусуваат пониска, но сепак значајна застапеност на сиромаштија, односно секое петто дете е повеќедимензионално сиромашно. Застапеноста кај албанските деца е блиску до просекот на популацијата, додека македонските деца се најмалку сиромашни.

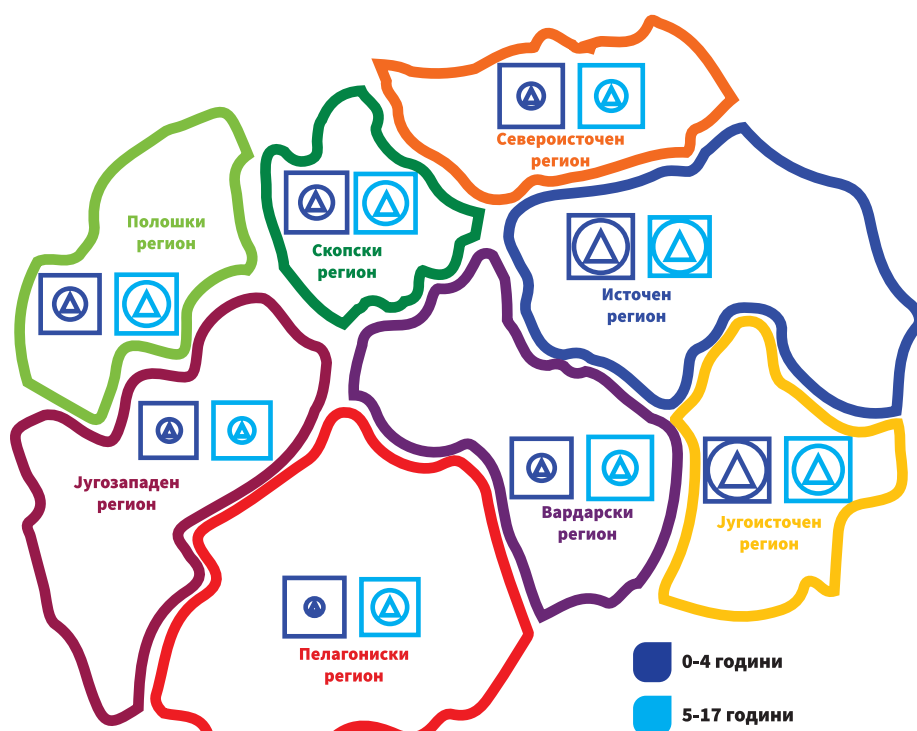
Графикон 3: Инциденца (Н), интензитет (А) и индекс на повеќедимензионална детска сиромаштија (М) по групи на возраст и етникум за $k \geq 25\%$

Забелешка: Големината на фигурите ја означува големината на ПДС Индексот.
Извор: Пресметки на авторите засновани на MICS 2018-2019.

Графиконот 4 ја покажува зачестеноста на детската сиромаштија низ региони во Северна Македонија. Два региона имаат највисока зачестеност во рамките на помладата група деца. Имено, во Југоисточниот регион секое четврто дете на возраст до 5 години е повеќедимензионално сиромашно, а во Источниот регион секое петто дете на иста возраст е сиромашно во повеќе димензии. Сиромашните деца во истите два региона се ранливи, во просек, во 36% од индикаторите. Скопскиот и Полошкиот регион се следните два региона со висока распространетост на сиромаштија, 8,21% и 7,75%, соодветно. Слични движења има и кај постарата група деца. Југоисточниот и Источниот регион имаат највисок индекс на повеќедимензионална сиромаштија, 5,89% и 6,08%, соодветно, следени од Полошкиот и Скопскиот регион со 4,32% и 3,89%, соодветно. Додека Југоисточниот и Источниот регион имаат сличен индекс на повеќедимензионална сиромаштија, Југоисточниот регион има пониска распространетост на сиромаштија со повисок интензитет на сиромаштија во споредба со Источниот регион.

Графикон 4: Распространетост (Н), интензитет (А) и индекс на повеќедимензионална сиромаштија (М) по групи на возраст и региони за $k \geq 25\%$

МЕРКИ НА СИРОМАШТИЈА*

- Индекс на повеќедимензионална детска сиромаштија (М)
- Процент на повеќедимензионално сиромашни деца (Н)
- Просечна сиромаштија кај повеќедимензионално сиромашните деца (А)

Забелешка: Големината на фигурите ја означува големината на процентите за секоја мерка на сиромаштија.

Извор: Пресметки на авторите базирани на MICS 2018-2019.

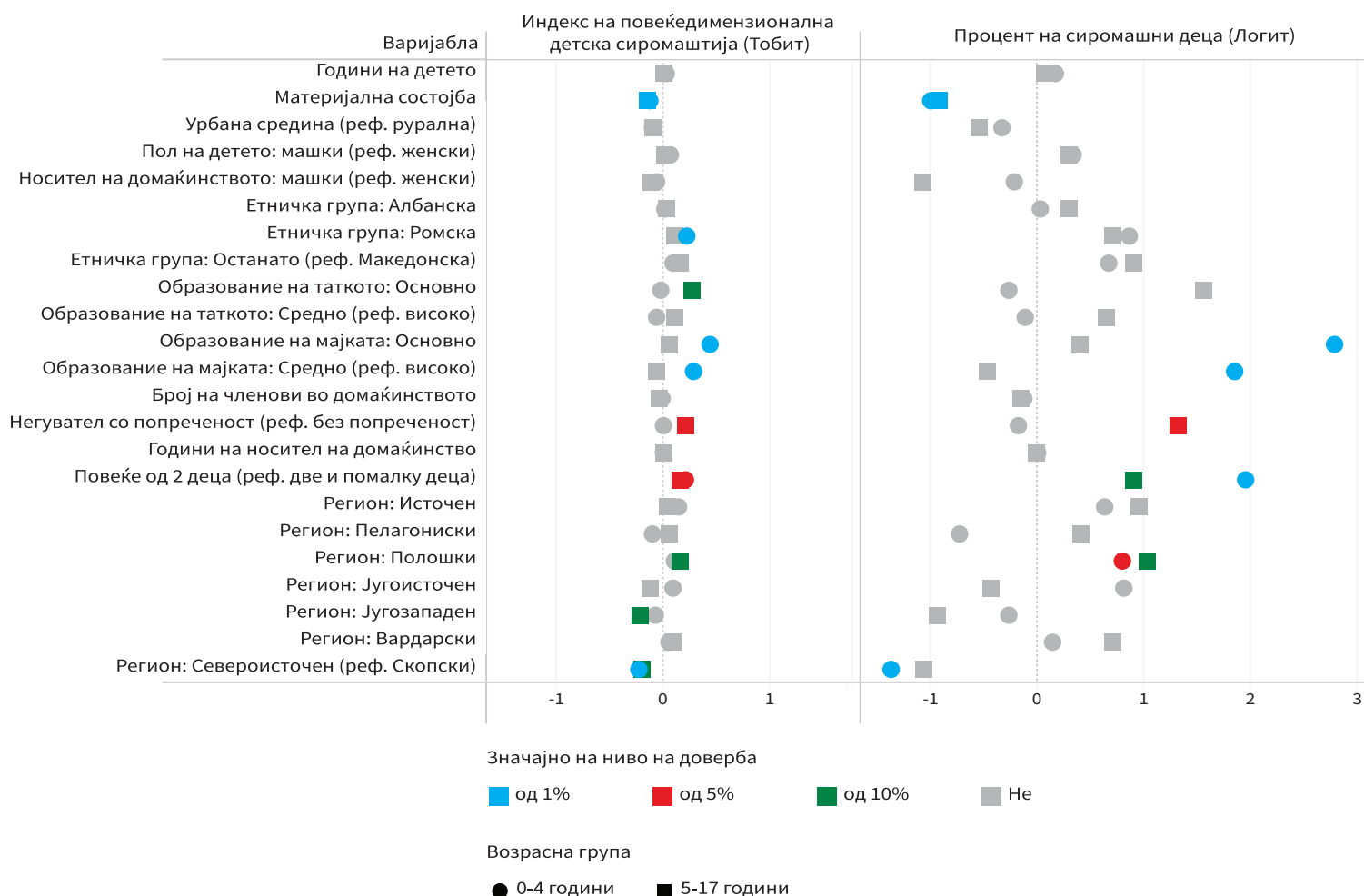

Графиконот 5 ги прикажува коефициентите од регресивната анализа и нивната значајност со цел да се откријат најважните фактори на ризик за повеќедимензионалната детска сиромаштија во Северна Македонија. Помладите ромски деца имаат поголема веројатност да бидат повеќедимензионално сиромашни⁵. Образованието на мајката е релевантно за групата 0-4 годишни деца, додека образованието на

таткото за групата 5-17 годишни деца. Без разлика на групата возраст, доколку детето живее во домаќинство со повеќе од две деца или во сиромашно домаќинство (со понизок показател за богатство) е поверојатно да биде повеќедимензионално сиромашно. Дополнително, попреченоста на негувателот може да биде значајна пречка во поглед на сиромаштијата за постарите

деца. Годишните и полот на децата и родителите имаат ограничена улога во објаснувањето на повеќедимензионалната сиромаштија. Конечно, во поглед на регионалните разлики, децата кои живеат во Полошкиот регион е поверојатно да бидат сиромашни, додека тие кои живеат во Североисточниот регион е помалку веројатно да бидат сиромашни, во однос на децата од Скопскиот регион.

Графикон 5: Логит и Тобит регресији на мерките за повеќедимензионална сиромаштија (за $k \geq 25\%$)

Забелешка: Референтните групи за бинарните варијабли се во загради.

Извор: Пресметки на авторите базирани на MICS 2018-2019.

⁵ Забележете дека коефициентите на бинарната променлива за помладите ромски деца се значајни во моделот кога Индексот (М) е зависна променлива, додека не се значајни во моделот кога Процентот на сиромашни деца (Н) е зависна променлива. Младите ромски деца е поверојатно да се поинтензивно сиромашни.

ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕПОРАКИ

- Постојат значајни разлики во групите на возраст. **11,96%** од децата на возраст од 5 до 17 години и **8,67%** од децата на возраст до 5 години се повеќедимензионално сиромашни. На повисоки нивоа на интензитет, помладите деца имаат поголема распространетост на сиромаштија, додека постарите деца се изложени на поинтензивна сиромаштија односно се сиромашни во голем број на индикаторите на сиромаштија;
- Во урбаните средини, процентот на деца кои се повеќедимензионално сиромашни и немаат соодветно образование е **6,9%** за групата од 5 до 17 години, додека на оние кои се повеќедимензионално сиромашни и се соочуваат со проблеми во материјалната состојба скоро **5%** за групата 0-4 години. Детската сиромаштија во урбаните средини може значајно да се намали со справување со лишувањата во образованието и материјалната состојба, додека во руралните средини потребен е поширок пристап со таргетирање повеќе димензии;
- Децата Роми без разлика на возраста се значајно ранливи. Најмалку секое трето ромско дете е повеќедимензионално сиромашно;

- Четири региони имаат висока распространетост на сиромаштија: **Југоисточен, Источен, Скопски и Полошки** регион, од кои првите два имаат највисока распространетост без разлика на возраста на децата;
- **Образованието на децата и на родителите** е важен фактор за излез од сиромаштијата.

Врз основа на анализата развиени се следните препораки:

- Да се институционализира мерењето на повеќедимензионалната детска сиромаштија;
- Експлицитно да се вклучат показателите на детската сиромаштија во Националната стратегија за намалување на сиромаштијата и социјалната исклученост и други релевантни тематски документи;
- Да се приоритизираат политиките и плановите за таргетирање на нееднаквоста и да се насочат кон најранливите деца (како што се децата Роми);
- Да се дизајнира интегриран систем за грижа за секое дете (регистрација и мониторинг);
- Да се реформира образовниот систем за да овозможи секое дете да завршува соодветно ниво на образование со цел намалување на меѓугенерациското пренесување на сиромаштијата.

Finance Think е Институт за економски истражувања и политики.

Нашата Визија

Да поттикнеме економско размислување за подобра благосостојба утре.

Нашата Мисија

Да го подобриме влијанието на економските и социјалните трендови и политики врз граѓаните во Северна Македонија и регионот на Западниот Балкан, преку економски истражувања, застапување базирано на докази и водено од податоци, и поттикнување критичка дебата за економските процеси.

Истражувањето на Finance Think им помага на носителите на политиките, застапниците на политиките, креаторите на мислење, економските новинари и јавноста да ги разберат прашањата кои влијаат врз обичните граѓани.

Ул. Фредерик Шопен 1/2,
1000 Скопје
+389 2 6156 168,
www.financethink.mk,
info@financethink.mk

